

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

УДК 336.02 / 658.14-17

DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2025-4-9>**Гетманець О.П.**

доктор юридичних наук, кандидат економічних наук, професор
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4826-5799>

Коробцова Д.В.

кандидат юридичних наук, доцент
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2571-8433>

Фурса В.А.

кандидат економічних наук, доцент
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6325-0910>

Hetmanets Olga

Doctor of Law, Professor
Kharkiv National University of Internal Affairs

Korobtsova Daria

Ph.D. in Law, Associate Professor
Kharkiv National University of Internal Affairs

Fursa Victoria

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Kharkiv National University of Internal Affairs

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

INVESTMENT RISK MANAGEMENT IN WAR CONDITIONS

Метою статті є аналіз особливостей інвестиційної діяльності в умовах війни в Україні та обґрунтування ефективних, сьогочасних методів управління інвестиційними ризиками. В сучасних умовах актуальним є отримання додаткових фінансових ресурсів на захист та оборону держави, утримання військових, збереження державних підприємств, бізнесу та домогосподарств. Вступ до європейського співтовариства та післявоєнне відновлення національної економіки потребують пошуку нових інструментів інвестиційної діяльності та залучення активних джерел фінансування, що вимагає попередження загроз фінансової діяльності, як на рівні держави так і господарюючих суб'єктів, а також використання оптимальних методів фінансового менеджменту. Аналіз трансформації джерел інвестицій свідчить про потребу оновлення їх видів, що важливо, як для фінансування захисту та оборони країни, так і для відновлення економіки. Аргументовано, що разом зі збільшенням економічної сутності інвестицій набувають вагомого значення соціальні інвестиції. Обґрунтовується потреба в «воєнно-стабілізаційних» інвестиціях, які спрямовуються не лише на прибутковість, а й на підтримку економіки та соціальної стійкості. Визначено п'ять блоків інвестиційних ризиків, які пов'язані з сучасними умовами господарювання і складають оригінальне поле інвестиційної діяльності, формування якого забезпечується поширенням, як традиційних видів цінних паперів, так і нових – військових, «зелених», євробондів та корпоративних облігацій стратегічних компаній, тощо. З'ясовано, що управління інвестиційними ризиками в умовах війни спирається на такі методи, як страхування воєнних ризиків, диверсифікацію фінансів, хеджування, використання сучасних інструментів управління інвестиційним портфелем, міжнародне партнерство та використання міжнародних стандартів в

управлінні фінансовими ресурсами. Доведено, що використання сучасних методів фінансової аналітики та співпраця з провідними фінансовими компаніями є концептуальними засадами залучення інвестицій в національну економіку та запорукою їх ефективного управління.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиції, фінансові ризики, фінансова безпека, цінні папери, фінансовий менеджмент, методи управління інвестиціями.

The purpose of the article is to analyze the features of investment activity in the conditions of war in Ukraine and to substantiate effective, modern methods of investment risk management. In modern conditions, obtaining additional financial resources for the protection and defense of the state, maintaining the military, preserving state-owned enterprises, businesses and households is relevant. Entry into the European community and the post-war restoration of the national economy require the search for new instruments of investment activity and attracting active sources of financing, which requires the prevention of threats to financial activity, both at the state and business entities level, as well as the use of optimal financial management methods. We study the transformation of investment sources indicates the renewal of their types and the growth of their importance, both for financing the country's defense and defense, and for the restoration of the economy. It is argued that along with the increase in the economic essence of investments, social investments acquire significant importance. We justify the need for "military stabilization" investments aimed not only at profitability, but also at supporting the economy and social stability. Five blocks of investment risks are identified, which are associated with modern business conditions and constitute an original field of investment activity, the formation of which is ensured by the spread of both traditional types of securities and new ones - military, "green", Eurobonds and corporate bonds of strategic companies, etc. We have proven that investment risk management in wartime is based on such methods as war risk insurance, financial diversification, hedging, the use of modern investment portfolio management tools, international partnership, and the use of international standards in financial resource management. We are convinced that the use of modern financial analytics methods and cooperation with leading financial companies are the conceptual foundations of attracting investments to the national economy and the key to their effective management.

Keywords: investment activity, investments, financial risks, financial security, securities, financial management, investment management methods.

Постановка проблеми. Війна в Україні, яка триває з 2014 року та особливо загострилася після повномасштабного вторгнення загарбників у 2022 році докорінно змінила економічне середовище держави. У цих умовах інвестиційна діяльність набула нового змісту, оскільки вона стикається із безпрецедентними ризиками та одночасно стає одним із ключових факторів виживання економіки та забезпечення майбутнього відновлення країни. Інвестиційна діяльність, як визначено у чинному законі – це сукупність практичних дій громадян, щодо реалізації інвестицій юридичних осіб та держави¹. Інвестиційна діяльність спрямована на отримання прибутку (доходу) або досягнення соціального та екологічного ефекту. Отже інвестиційна діяльність, враховуючи цілі, є потужним джерелом фінансування економіки, а в умовах війни, ще і засобом фінансування заходів оборони та захисту держави.

Забезпечення національної безпеки вимагає пошуку джерел фінансування, як традиційних, бюджетних, так і альтернативних. Залучення фінансових ресурсів за допомогою інвестиції є додатковим засобом фінансування як сучасних потреб війська, підприємств оборони та інфраструктури, так і майбутніх сфер відновлення економіки країни. Інвестиції використовуються у різних видах, проте враховуючи бюджетний дефіцит та потребу держави у додаткових джерелах фінансування

видатків державного та місцевих бюджетів, а також обмеженість коштів державних підприємств та установ, вкрай актуально визначити засоби залучення фінансових інвестицій, у вигляді, як встановлено законом «...кредитів, емісії (видачі) в установленому законодавством порядку цінних паперів та позик»². На розбіжності у визначенні фінансових інвестицій, що ускладнюють їх залучення та облік звертають увагу науковці, проте доводять: «Фінансова інвестиція є джерелом додаткового доходу, збільшення капіталу або інших вигід для інвестора і є фінансовим активом або інструментом» (Бурлан С.А., Данилова Г.А., с. 7).

Використання фінансових інвестицій на сей час наштовхується на високий рівень ризику цієї діяльності та на недосконалість системи захисту економічних інтересів інвесторів. Слабка підтримка інвестиційної діяльності з одного боку, а також гостра потреба пошуку додаткових джерел фінансування підприємств оборони та інфраструктури, військових потреб вимагають визначення сучасних видів фінансових інвестицій та методів управління ризиками в їх використанні.

Метою статті є визначення актуальних інструментів попередження ризиків інвестиційної діяльності, націлених на залучення новітніх фінансових інвестицій, здатних зміцнити фінансування національного захисту та оборони, сприяти стабілізації економіки і підтримки національної безпеки.

¹ Про інвестиційну діяльність Закон України № 1560-XII, редакція від 10.10.2022. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 47, ст. 646). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12?find=1&text=%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81#w1_6 (дата звернення: 03.09.2025)

² Про інвестиційну діяльність Закон України № 1560-XII, редакція від 10.10.2022. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 47, ст. 656). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12?find=1&text=%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81#w1_6 (дата звернення: 03.09.2025)

Відповідно до мети, слід вирішити наступні завдання: дослідити сутність інвестиційної діяльності та складові її трансформації в умовах війни в Україні; визначити види інвестиційних ризиків та актуальні загрози інвестиційної діяльності, що набули поширення в умовах війни в Україні; з'ясувати значення фінансових інвестицій та сформулювати нові види, впровадження яких створить необхідні умови для залучення додаткових фінансових ресурсів в економіку країни; запропонувати сучасні методи управління ризиками інвестиційної діяльності, як запоруки їх прибутковості та соціальної ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інвестиційна діяльність, як предмет наукових досліджень, характеризується з врахуванням відмінних аспектів, що впливають на її стан, та з різних рівнів управління інвестиціями. Такий підхід надає підстави виявити особливості інвестиційної діяльності, як на рівні держави, так і підприємств. Однак слід визначити, що стратегія інвестиційної діяльності підприємств спирається на інвестиційну політику держави, складовою якої є аналіз та оцінка ризиків підчас реалізації інвестиційних проєктів.

В праці Кривов'язюк І.В. визначається, що інвестиційній діяльності підприємств властиві значні ризики у різних аспектах, напрямках діяльності та видах, що потребує вдосконалення чинних методик управління інвестиціями та аналізу (Кривов'язюк І.В., с. 86-87).

Галько Л. досліджуючи системний підхід до реалізації функціонального інвестиційного менеджменту на підприємстві приходить до висновку про залежність ефективного управління інвестиційним портфелем від досягнення компромісу між ризиком формування його капіталу та доходністю (Галько Л., с. 4).

З метою забезпечення економічної безпеки підприємства, Л. Бушовська аналізує управління інвестиційною діяльністю і доводить, що одним із критеріїв вибору напрямку та виду інвестиційної діяльності підприємства є вдале управління ризиками (Бушовська Л., с. 175). В умовах воєнного стану України дослідники звертають увагу на потребу удосконалення алгоритму інвестиційної діяльності з метою попередження ризиків, зокрема і за рахунок застосування інформаційного масиву сформованого за методикою UNIDO (Kraus N., Kraus, K., Marchenko O., с. 38).

Аналогічної думки щодо залежності інвестиційної діяльності підприємства від зваженої, опрацьованої методики оцінки ризиків притаманні фахівцям з фінансового менеджменту та досліджується у працях вітчизняних вчених з позицій відновлення економіки України у післявоєнний період, зокрема з використанням оцінки державної спроможності інвестиційної та фіскальної політики за індексами, що застосовуються Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, Корнельським університетом та міжнародною бізнес-школою «Insead» (Бліхар В., Вінічук М., Саміло А., Шишко В., Гурковський Д., с. 464).

Отже, інвестиційна діяльність держави під впливом якої складається і інвестиційна діяльність підприємства, вимагає оновлення методологічних підходів до оцінки ризиків з врахуванням кризових явищ, як наслідків війни.

Традиційна методика оцінки ризиків та аналізу їх видів при здійсненні фінансових інвестицій притаманна науковцям. Так у посібнику «Інвестиційний менеджмент» автори визначають: «Основні види ризиків включають кредитний ризик, ринковий ризик, інфляційний ризик і ризик ліквідності» (Слободянюк О. та ін., с. 35–36).

Боковець В. та Мороз О. підкреслюють: «Фінансові інвестиції надають підприємству широкий діапазон вибору інструментів інвестування по шкалі «прибутковість-ризик». У порівнянні з реальним інвестуванням ця шкала значно ширше – вона включає групу як безризикових, так і високоризикових (спекулятивних) інструментів інвестування, дозволяючи інвестору здійснювати свою інвестиційну політику в широкому діапазоні: від консервативної до вкрай агресивної» (Боковець В., Мороз О., с. 110).

Однак у працях науковців акцентується на необхідності використання нешаблонних видів фінансових інвестицій та нових підходів до оцінки ризиків інвестиційної діяльності. Легкоступ І. та Саїнчук Н. зазначають, що основними перешкодами та ризиками низької інвестиційної активності в Україні на сучасному етапі є такі фактори, як війна, високий рівень корупції та слабка судова система, недостатність розвиненості внутрішнього ринку, низький рівень банківського кредитування та нерозвиненість фондового ринку (Легкоступ І. Саїнчук Н., с. 5–8).

З'ясовуючи сутність інвестиційної діяльності, як напряму реалізації політики держави сталого розвитку, Кривокульська Н. та Вонс І. наголошують на державному підході до будь якого виду інвестиційної діяльності і, як приклад, посилаються на «зелене» інвестування, що потребує спеціальної політики, документів та стимулів (Кривокульська Н., Вонс І., с.77–78).

На вимогу врахування особливостей інвестиційної діяльності в залежності від напрямку підприємництва наполягають науковці, зокрема Vahidjon P. Meliev зосереджується на інвестиціях в наукові розробки в діяльність підприємств (2024); Гайдай Н.Н. в формуванні складових інвестиційного портфелю (2019); Scoutto, V., Nicotra, M., Del Giudice, M., Krueger, N., Gregori, G.L в використанні цифрових технологій (2021), що надає підставу вченим стверджувати про потребу удосконалення методики управління ризиками на державному рівні шляхом уніфікованої методики управління ризиками.

Окремий напрям наукових досліджень у сфері управління інвестиціями присвячено теорії та методології управління інвестиційними ризиками, як складової інвестиційного менеджменту. Формування сучасних методів управління ризиками в інвестиційній діяльності з'ясовується у праці Москалюк І.Б. та Бабенко І. Ю., які наполягають

на концепції «Колесо ризик-менеджменту» (Москалюк І.Б. та Бабенко І.Ю., с. 68). Пропонується комплексний підхід до ефективного управління ризиками, який вимагає постійного моніторингу джерел ризику за їх видами, формами та значенням (Ковтун Е.О., с. 78). Визначаються такі критерії управління ризиками, як відповідність, адаптивність, еволюційність, фінансовість, інтереактивність, цілісність та репутаційність (Скибінський О.С., Романішин О.І., с. 457). Обґрунтовуються три найважливіші стадії у проведенні ризик менеджменту, а саме: визначення та оцінка ризику, визначення стратегії ризику, розробка процесів управління ризиками (McCauley M., 2020), а також впровадження фіскальних стрес-тестів (Торяник Ю.О., с. 280). З'ясовується сутність впливу фіскальних ризиків на джерела фінансування державних проєктів інноваційного розвитку (Гетманець О., Коробцова Д., с. 31–32). Наведені приклади вказують на необхідність удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності, зокрема і шляхом впровадження, як сучасних нових видів інвестицій, так і інструментів ризик-менеджменту з врахуванням особливостей воєнного стану, сфери підприємницької діяльності та забезпечення фінансової безпеки держави.

Методологія дослідження. Теоретико-методологічною базою дослідження є загальнонаукові та спеціалізовані для економіки методи пізнання, що використовувалися для формулювання категорій та явищ, які є предметом дослідження, а саме інвестиційна діяльність, фінансові інвестиції, інвестиційні ризики. Метод наукової абстракції дозволив виділити найбільш суттєві сторони інвестиційної діяльності та описати ризики, які їй властиві. Аналіз фінансових інвестицій дозволив сформулювати їх сучасні та перспективні види, а синтез надати загальні висновки щодо удосконалення методів управління фінансовими ризиками. Для уточнення поняття «ризик» та опису його видів був використаний метод дедукції та індукції. Методи порівняння та узагальнення були використані при описі сутності інвестиційних ризиків та актуальних засобів їх попередження та усунення. Інформаційною базою дослідження стали статистичні матеріали, довідки, аналітичні та оціночні розрахунки уряду, міжнародних фінансових організацій, сучасного національного підприємництва. Аналіз системи переформування джерел інвестицій в період війни в Україні спирався на данні Міністерства економіки України та Урядового офісу зі сприяння інвестиціям UkraineInvest.

Виклад основних результатів дослідження.

1. Інвестиційна діяльність в умовах війни в Україні. В умовах війни в Україні інвестиційна діяльність зазнала суттєвих змін. До 2022 року Україна орієнтувалася на залучення іноземних інвестицій у виробничу та інфраструктурну сфери. За даними Міністерства економіки України обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України склав станом на 31.12.2024 р. 50.986,7 млн. дол. США, які були спрямовані переважно до промислових підприємств та установ – 41,9 % та підприємств роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів – 16,3 %. основними інвесторами були: Кіпр – 33,1%, Нідерланди – 19,5 %, Швейцарія – 5,1%, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії – 4,8%, Німеччина – 4,97 %, Австрія – 3,2 %, Люксембург – 2,5%. і Франція – 2,2%³. Проте війна призвела до значного відтоку капіталу, руйнуванню господарських зв'язків, підприємств та домогосподарств. В нових складних умовах економіка стала будуватися з врахуванням державної підтримки, яка спирається на міжнародну фінансову допомогу. В умовах сьогодення, коли продовжуються бойові дії та залишається загроза ракетних атак, атак шахедів та дронів, тобто економіка функціонує в умовах небезпеки, уряд у довідки «Стан інвестиційної діяльності в Україні» від 05.03.2025 р. визначив, що понад 90% з підприємств бізнесу відновили свою діяльність з початку війни, що дає змогу нашій економіці знову зростати, а обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України (залишки інструментів участі в капіталі та боргові інструменти) станом на 30.09.2024 року становили 55 440,1 млн. дол. США⁴.

З метою підтримки інвестиційної діяльності, створення сучасного правового поля для залучення інвестицій та державної підтримки підприємців, що сприяє поживавленню економіки, прийнято Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» (далі – Закон) і 09 серпня 2023 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проєктів із значними інвестиціями», який набрав чинності⁵. Законами передбачено наступні важливі шляхи державної підтримки інвестиційної діяльності, як бюджетна підтримка інвестиційних проєктів⁶, сприятливі податкові умови, за рахунок державних коштів для створення індустріальних парків, державне-приватне партнерство, впровадження нових

³ Інвестиційна діяльність в Україні за 2022 рік. Сайт Міністерства економіки, довідка та сільського господарства в Україні. URL: https://me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=investitsiina_diiialnistvukrainiza2022-rik (дата звернення: 04.09.2025)

⁴ Інвестиційна діяльність в Україні станом на 05.03.2025. Сайт Міністерства економіки, довідка та сільського господарства в Україні. URL: https://me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=investitsiina_diiialnistvukrainiza2022-rik (дата звернення: 04.09.2025)

⁵ Про державну підтримку інвестиційних проєктів. Закон України № 1116-IX, від 11.12.2024 // офіційний вісник України від 23.02.2021. № 14, стор. 5, ст. 571, код акта 103022/2021

⁶ Державним бюджетом на 2024 рік передбачено видатки в обсязі 3 млрд гривень із спеціального фонду, що дозволяє інвестору отримати компенсацію до 30% вартості проєкту Інвестиційна діяльність в Україні станом на 05.03.2025. Сайт Міністерства економіки, довідка та сільського господарства в Україні. URL: https://me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=investitsiina_diiialnistvukrainiza2022-rik (дата звернення: 04.09.2025)

інструментів страхування воєнно-політичних ризиків під час війни, співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями. Наприклад, Урядом затверджено Стратегію відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва (МСП) на період до 2027 року, яка включає інструмент для залучення інвестицій – Pillar 2⁷. Також Європейський Союз на сьогодні має діючу програму зниження ризиків в Україні для операцій міжнародних фінансових організацій, портфель яких становить приблизно 2,2 мільярди євро в загальних обсягах інвестицій. Для формування цього портфелю Єврокомісією надано 500 млрд. євро у формі гарантій, грантів та технічної допомоги. З метою ефективного опрацювання цих інвестицій Уряд розробив план для реалізації Ukraine Facility – Програму фінансової підтримки України від Європейського союзу на 2024-2027 роки, яка передбачає, що 50 млрд. євро від ЄС буде спрямовано на фінансування державного бюджету, стимулювання інвестицій та технічну підтримку в реалізації програм⁸.

Таким чином, держава підтримує інвестиційну діяльність в нових, воєнних умовах і встановлює нові види, як інвестицій, так і методи управління інвестиційними ризиками.

2. Трансформація джерел фінансових інвестицій та їх значення. Фінансові інвестиції у бухгалтерському обліку мають різну сутність, що встановлюється численними нормативно-правовими актами. Слід враховувати, визначення, що міститься у Податковому Кодексі України, оскільки має вищу юридичну силу, а саме – фінансові інвестиції це господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів і поділяються на прямі та портфельні⁹. Вибір джерел фінансових інвестицій залежить від цілей інвестування, фінансової стійкості інвестора, життєздатності проекту та умов його реалізації, тобто наявності ризиків отримання очікуваного доходу. З врахуванням цих вимог основними джерелами фінансових інвестицій стали: державні інвестиції через випуск облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП та воєнних облігацій); міжнародна фінансова допомога (МВФ, Світовий банк, ЄБРР); приватні внутрішні інвестиції, які концентруються у відносно безпечних регіонах.

Значення інвестицій у сучасний період пов'язане з державним регулювання інвестиційного ринку і спрямоване не лише на економічну, а й соціальну функцію:

– збереження робочих місць у регіонах, де тривають бойові дії;

– відновлення критичної інфраструктури (енергетика, транспорт, медицина);

– стимулювання експорту та валютних надходжень.

За даними (UkraineInvest, 2024), держава вже створила багаторівневу систему страхування воєнних ризиків, яка покликана відновити довіру інвесторів. Інвестиційна діяльність в умовах воєнного стану набуває подвійного значення. З одного боку, бізнес стикається з небаченим рівнем ризиків, що стримує капіталовкладення. З іншого – саме інвестиції у відновленні економіки та модернізації інфраструктури стають ключовим чинником виживання держави.

Під час війни 2022–2025 рр. в Україні відбулося суттєве переформатування джерел інвестицій за наступними обставинами:

– приватний іноземний капітал знизився через високі ризики, але зберігся у сферах ІТ, агробізнесу та логістики;

– державні інвестиції зросли через залучення ОВДП та воєнних облігацій;

– міжнародна фінансова допомога (МВФ, Світовий банк, ЄБРР), що частково виконує функції інвестицій у критичні інфраструктурні проекти.

Сьогодні можна говорити про появу нового типу інвестицій «воєнно-стабілізаційних», спрямованих не лише на прибутковість, а й на підтримку економіки та соціальної стійкості. Це пояснюється потребою зберегти робочі місця, відновити транспорт і енергетику, а також створити умови для майбутнього післявоєнного зростання.

Таким чином, інвестиційна діяльність перетворюється на елемент національної безпеки, де важливу роль відіграє баланс між прибутковістю та стабільністю.

3. Сутність інвестиційних ризиків в Україні: актуальні загрози. Ризики інвестиційної діяльності під впливом вказаних обставин також перетворюються. Традиційні погляди на ризики інвестиційної діяльності, які притаманні науковцям, як наприклад визначає (Ткач С., с. 253) – це імовірність отримати відмінний від очікуваного результат інвестиційної діяльності внаслідок дії екзогенних і ендогенних чинників впливу, змінення під впливом нових політичних, військових та соціальних факторів.

Інвестиційні ризики в умовах війни можна поділити на п'ять ключових блоків:

1) Військові ризики, що пов'язані з руйнування підприємств, складів, логістичних об'єктів, ризик втрати персоналу чи вимушеного призупинення виробництва, а також зростання витрат на охорону та безпеку. Наприклад, атаки на енергетичну інфраструктуру у 2022–2023 рр. призвели до зу-

⁷ Про схвалення Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2027 роках. Постанова Кабінету міністрів України від 30 серпня 2024 року № 821-р. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skshvalennia-strategii-vidnovlennia-staloho-rozvytku-ta-tsifrovoi-transformatsii-maloho-i-srednego-pidpriemnictva-na-period-do-2027-roku> (дата звернення: 04.09.2025)

⁸ Програма підтримки економіки. Ukraine Facility. Програма фінансової підтримки України. 2024–2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/> (дата звернення: 05.09.2025)

⁹ Податковий кодекс України. Заколн № 2755-VI редакція від 04.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-7?find=1&text=%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA#Text> (дата звернення: 05.09.2025)

пинки металургійних заводів та скорочення експорту сталі.

2) Політичні ризики, як ризик зміни податкових правил чи валютного контролю. Наприклад, загроза націоналізації у стратегічних секторах (згідно з Законом «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану»).

3) Економічні ризики: інфляція (2022 р. – понад 26%, 2023 р. – 12,9%); девальвація гривні та валютні обмеження; високий рівень державного боргу¹⁰.

4) Інфраструктурні ризики, а саме такі фактори, як нестача енергетичних ресурсів; блокування портів і транспортних шляхів, залежність від гуманітарних і військових коридорів.

5) Соціальні ризики: відтік робочої сили за кордон; демографічний спад; психологічна нестабільність у бізнес-середовищі.

Ці фактори формують унікальне середовище, де звичайні інструменти ризик-менеджменту не працюють і вимагають інвестицій у сфері попередження загроз для економіки, а також залучення спеціальних методів страхування та міжнародні гарантії. Отже, доцільно запровадити наступні види фінансових інвестицій в умовах війни в Україні:

- державні облігації внутрішньої позики (ОВДП). ОВДП залишаються ключовим інструментом фінансування бюджету. Вони мають високу дохідність (12–19% річних), а виплати гарантуються державою. Зростає частка цифрових військових облігацій, які можна придбати через застосунок «Дія»¹¹;

- воєнні облігації (War Bonds). Це спеціальний інструмент, який не лише приносить дохід інвестору, але й виконує патріотичну функцію – фінансування оборонного сектору. В Україні їх активно купують не лише банки, а й громадяни;

- євробонди з міжнародними гарантіями. Україна залучає кошти під гарантії США, Великої Британії та ЄС. Це дозволяє знизити вартість запозичень та підвищити довіру до боргових паперів;

- «зелені» та інфраструктурні облігації. Відновлення енергетики та інфраструктури після війни потребує великих інвестицій. Облігації цього типу будуть забезпечені як державними гарантіями, так і фінансуванням міжнародних донорів;

- корпоративні облігації стратегічних компаній. Найбільш перспективними є облігації підпри-

ємств у сферах агропромисловості, логістики, ІТ та оборонної промисловості, де попит зберігається навіть під час війни¹².

4. Сучасні методи управління фінансовими інвестиціями. Вказані види фінансових інвестицій спираються на оновлені методи управління ризиками, враховуючи чинне законодавство та думки науковців, а також практику інвестиційної діяльності, що склалася в Україні доцільно використовувати наступні:

1) страхування воєнних ризиків, шляхом використання механізмів ЕКА, ARX, MIGA; залучення перестраховування від міжнародних фінансових установ та створення Державного агентства зі страхування воєнних ризиків. На національному рівні Верховною Радою України прийнято Закон України: «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків». Цей Закон передбачає страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків, що дозволить Експортно-кредитному агентству (ЕКА) страхувати та перестраховувати інвестиції як міжнародних, так і українських компаній та усунути прогалини, що обмежують можливість страхування вітчизняних інвестицій ЕКА, в тому числі в умовах воєнних дій та повоєнного відновлення. ЕКА зможе страхувати та перестраховувати від воєнних та/або політичних ризиків інвестиційні кредити українських банків, спрямовані на цю мету¹³. Також, прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 09.04.2024 № 388 «Про затвердження переліку воєнних та політичних ризиків та Умов і порядку страхування (перестраховування) воєнних та політичних ризиків під час здійснення видів діяльності Експортно-кредитного агентства», розроблену Мінекономікою. Прийняття цієї постанови передбачає збільшення інструментів страхування воєнно-політичних ризиків під час війни в Україні, що має сприяти залученню інвестицій в українську економіку. Постанова № 388 дозволить удосконалити правове регулювання переліку воєнних та політичних ризиків, умов і порядку страхування або перестраховування воєнних та політичних ризиків при здійсненні видів діяльності Експортно-кредитного агентства¹⁴;

2) диверсифікація галузева щодо розподілу між агросектором, енергетикою та ІТ технологій облігацій; регіональна (уникнення концентрації у прифронтових областях); валютна (частина інвестицій – у доларах/євро);

¹⁰ Shielding Investments: War-Risk Insurance in Ukraine. CEE Legal Matters. (2024). URL: <https://ceelegalmatters.com/legal-markets/29188-shielding-investments-war-risk-insurance-in-ukraine> (дата звернення: 05.09.2025)

¹¹ Exploring reconstruction investment opportunities in Ukraine: A strategic approach for investors 21.05.2025. PwC Ukraine. (2025). URL: <https://www.pwc.com/ua/en/publications/2025/exploring-reconstruction-investment-opportunities-ukraine.html> (дата звернення: 05.09.2025)

¹² Ukrainian M&A deal-making continues unabated despite wartime challenges M&A Radar H1 2025: Ukraine KPMG Ukraine. (2025). URL: <https://kpmg.com/ua/en/home/insights/2025/07/h1-2025-ma-radar-ukraine.html> (дата звернення: 06.09.2025)

¹³ Про внесення змін до Закону України "Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності" щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків" Закон України 3497-ІХ від 22.11.2023. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 134, ст.788). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3497-20#Text> (дата звернення: 06.09.2025)

¹⁴ Про затвердження переліку воєнних та політичних ризиків та Умов і порядку страхування (перестраховування) воєнних та політичних ризиків під час здійснення видів діяльності Експортно-кредитного агентства. Постанова КМ України № 388 від 9.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/388-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.09.2025)

3) хеджування, тобто використання похідних фінансових інструментів (ф'ючерси, опіони) для захисту від коливань валютного курсу та відсоткових ставок;

4) активне управління інвестиційним портфелем, шляхом залучення аналітики у режимі реального часу, використання AI-моделей для прогнозу ризиків, адаптація стратегії щоквартально, застосування алгоритмів прогнозування, регулярне оновлення портфеля тощо;

5) партнерство з міжнародними організаціями. Інвестори, які працюють у співпраці з МВФ, Світовим банком чи ЄБРР, отримують більший рівень захисту;

6) підвищення прозорості бізнесу та попередження і боротьба з корупцією. Впровадження стандартів корпоративного управління, аудит за міжнародними стандартами (IFRS), ESG-звітність та незалежний фінансовий контроль, заходи, які підвищують довіру інвесторів і знижують ризики;

7) співпраця з міжнародними інституціями Інвестиції, реалізовані у партнерстві зі Світовим банком чи ЄБРР, отримують додаткові гарантії надійності. Мінекономікою ведеться постійна робота з такими організаціями як Світовий банк, MIGA, DFC, ЄБРР, а також з Експортно-кредитними агентствами країн партнерів. MIGA є активним провайдером страхування в Україні, видавши гарантії страхування воєнних (політичних) ризиків з початку повномасштабного російського вторгнення на суму понад \$ 324 млн. Американська корпорація з фінансування міжнародного розвитку (DFC) схвалила проекти щодо страхування воєнних ризиків в Україні загальною вартістю понад \$380 млн для підтримки продовольчої безпеки, малого бізнесу, системи охорони здоров'я та міжнародної торгівлі. Також, в цьому році очікується повноцінний запуск програми страхування ризиків ЄБРР та залучення більшої кількості експортно-кредитних агентств до страхування інвестицій¹⁵;

8) прозорість та фінансовий контроль інвестиційних проектів, що передбачає впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS), антикорупційних практик та ESG-звітності підвищує довіру інвесторів.

Отже, в умовах війни в Україні, державна підтримка інвестиційних проектів потрібна для ліквідації негативних наслідків руйнування економіки, відродження підприємництва та створення надійної системи захисту фінансових інтересів, як держави так і інвесторів.

Висновки. Війна в Україні створила унікальні інвестиційні ризики, що охоплюють військову, політичну, економічну, інфраструктурну та соціальну сфери. Фінансові інвестиції в цих умовах отримують нове значення, яке пов'язано із змінами як видів інвестицій, так і мети їх залучення. Від приватних вкладень доцільно перейти до державних видів інвестування, що забезпечує не тільки при-

бутковість інвестиційної діяльності, а і соціальний ефект, пов'язаний з потребою оновлення економіки, та підвищенням обороноздатності країни. В умовах захисту та оборони в Україні найбільш доцільними інвестиційними інструментами є державні та воєнні облігації, євробонди під міжнародні гарантії, а також облігації у стратегічних секторах.

Ефективне управління інвестиційними ризиками передбачає врахування сучасних реалій економічного стану України, що обумовлює державне регулювання інвестиційної діяльності, державне-приватне партнерство в бізнесі, фінансові інклюзії міжнародних фінансових установ. Для створення привабливих умов інвестування в економіку України потрібно враховувати означені ризики і забезпечити державне гарантування інвесторів, шляхом використання наступних методів: страхування воєнних ризиків, диверсифікації, хеджування, методів фінансової аналітики, гарантій міжнародних фінансових установ та заходів незалежного фінансового контролю, що унеможлиблює корупційні схеми використання фінансових ресурсів.

Бібліографічний список:

1. Бурлан С., Данілова Г. Фінансові інвестиції: обліковий аспект. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. С. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-40>
2. Кривов'язюк І.В. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність, методика аналізу та шляхи підвищення ефективності. *Науковий Вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2018. № 31. С. 89–99. URL: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/377/374>
3. Галько Л. Інвестиційна діяльність підприємства : стратегія та тактика управління. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-63>
4. Бушовська Л.Б. Управління інвестиційною діяльністю як важливий складник економічної безпеки підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. С. 170–176. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/28.pdf
5. Kraus N., Kraus K., Marchenko O. Information and investment activity of the enterprise: role, areas of influence and their relationship. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № (9). pp. 35–39. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/arti>
6. Blikhar V., Vinichuk M., Samilo A., Shyshko V., Gurkovsky D. Institutionalization of innovative activity of enterprises in the system of strengthening the economic security of business entities in the conditions of globalization of the processes of post-war recovery of the economy of Ukraine on the basis of innovative development. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2024. № 5 (58). С. 460–469. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.58.2024.4475>
7. Слободянюк О., Кібік О., Котлубай В., Корнілова О., Примаченко І. Інвестиційний менеджмент : навч.-метод. посіб. Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 129 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/28715>
8. Боковець В.В., Мороз О.О. Управління інвестиціями. Навчальний посібник. Вінниця: ВФЕУ, 2023. 186 с. URL: http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2024/Bokovets_2023_186.pdf

¹⁵ Інвестиційна діяльність в Україні станом на 05.03.2025. Сайт Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства в Україні. <https://me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=investitsiynadiialnistvukrainiza2022-rik> (дата звернення: 04.09.2025)

9. Легкоступ, І., Саїнчук, Н.. Сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні: вітчизняний та міжнародний аспект. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-56>
10. Кривокульська Н., Вонс І. Інвестиційна діяльність як напрям реалізації державної політики сталого розвитку. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2023. Вип. 28. С. 72–79. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/25f3f05d-d025-456f-a903-d7018e47c7b7/content>
11. Vahidjon P. Meliev. The Importance of Investments in Scientific Research in the Innovative Activity of Industrial Enterprises. *Journal of Economics, Finance and Management Studies*. Volume 07. Issue 05. May 2024. DOI: <https://doi.org/10.47191/jefms/v7-i5-76>
12. Haidai H.H.. Investytsiyni portfel yak vazhlyva skladova investytsiynoi stratehii [Investment portfolio of the enterprise as an important component of investment strategy]. *Visnyk Natsionalnoho transportnoho universytetu*. The National Transport University Bulletin, № 2 (44), P. 48–55.
13. Scoutto, V., Nicotra, M., Del Giudice, M., Krueger, N., Gregori, G.L., 2021. A microfoundational perspective on SMEs' growth in the digital transformation era. *Journal of Business Research*. № 129 (C), P. 382–392. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.01.045>
14. Москальбук І.В., Бабенко І.Ю. Управління ризиками інвестиційних проєктів. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2016. Випуск 18. С. 63–70. URL: <https://scispace.com/pdf/upravlinnia-rizykami-investitsiynikh-proektiv-97nx474nd3.pdf>
15. Ковтун Е.О. Управління інвестиційними ризиками транснаціональних корпорацій. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 3. С. 77–79. DOI: <https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2020-282-3-14>
16. Скибінський О., Романишин О. Процес управління ризиками інвестиційних фондів нерухомості. *Економічний простір*. 2024. № 191. С. 452–458. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/192-1>
17. McCauley M. How to Build a Risk Framework in 3 Steps. June 5, 2024. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/how-create-risk-framework-3-steps-marissa-mccauley/>
18. Торяник, Ю. О. Стабільність публічних фінансів: важливість оцінки та стрес-тести. *Соціальна економіка*. 2025. № 69. С. 273–283. DOI: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2025-69-218>
19. Гетманець, О. П., Коробцова, Д. В. Правові засади протидії фінансовим ризикам у системі національної безпеки. *Форум Права*. 2025. № 82 (2). С. 25–34. URL: https://www.forumprava.pp.ua/files/025-034-2025-2-FP-Hetmanets,Korobtsova_6.pdf
20. Ткач С. М. Управління ризиками інвестиційної діяльності в регіоні: теоретичні основи та прикладні аспекти: монографія. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2015. 234 с.
4. Bushovska, L. B. (2017). Investment activity management as an important component of the economic security of an enterprise. *Economy and society*, 11, 170–176. (in Ukrainian)
5. Kraus, N., Kraus, K., Marchenko, O. (2023). Information and investment activity of the enterprise: role, areas of influence and their relationship. *Investments: practice and experience*, 9, 35–39. (in Ukrainian)
6. Blikhar, V., Vinichuk, M., Samilo, A., Shyshko, V., Gurovsky, D. (2024). Institutionalization of innovative activity of enterprises in the system of strengthening the economic security of business entities in the conditions of globalization of the processes of post-war recovery of the economy of Ukraine on the basis of innovative development. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5 (58), 460–469. (in Ukrainian)
7. Slobodyanyuk, O., Kibik, O., Kotlubay, V., Kornilova, O., Prymachenko, I. (2024). *Investment management*. Odesa: Phoenix. (in Ukrainian)
8. Bokovets, V.V., Moroz, O.O. (2023). *Investment management*. Vinnytsia: VFEU. (in Ukrainian)
9. Legkostup, I., Sainchuk, N. (2022). Current state of investment activity in Ukraine: domestic and international aspects. *Economy and society*, 46. (in Ukrainian)
10. Kryvokulska, N., Vons, I. (2023). Investment activity as a direction for implementing the state policy of sustainable development. *Regional aspects of the development of the productive forces of Ukraine*, 28, 72–79. (in Ukrainian)
11. Vahidjon, P. Meliev. (2024). The Importance of Investments in Scientific Research in the Innovative Activity of Industrial Enterprises. *Journal of Economics, Finance and Management Studies*, 7, 3035–3038.
12. Haidai, H.H. (2019). Investytsiyni portfel yak vazhlyva skladova investytsiynoi stratehii [Investment portfolio of the enterprise as an important component of investment strategy]. *Visnyk Natsionalnoho transportnoho universytetu*, 2 (44), 48–55. (in Ukrainian)
13. Scoutto, V., Nicotra, M., Del Giudice, M., Krueger, N., Gregori, G.L. (2021). A microfoundational perspective on SMEs' growth in the digital transformation era. *Journal of Business Research*, 129, 382–392.
14. Moskalbyuk, I.V., Babenko, I.Yu. (2016). Risk management of investment projects. *Modern problems of economics and entrepreneurship*, 18, 63–70. (in Ukrainian)
15. Kovtun, E.O. (2020). Investment risk management of transnational corporations. *Bulletin of Khmelnytskyi National University*, 3, 77–79. (in Ukrainian)
16. Skybinsky O., Romanynshyn O. (2024). The process of risk management of real estate investment funds. *Economic space*, 191, 452–458. (in Ukrainian)
17. McCauley, M. (2024). *How to Build a Risk Framework in 3 Steps*, 5.
18. Toryanyk, Yu. O. (2025). Stability of public finances: the importance of assessment and stress tests. *Social economy*, 69, 273–283. (in Ukrainian)
19. Hetmanets, O. P., Korobtsova, D. V. Legal principles of countering financial risks in the national security system. *Law Forum*, 82 (2), 25–34. (in Ukrainian)
20. Tkach S. M. (2015). *Risk management of investment activities in the region: theoretical foundations and applied aspects*. Lviv: "State Institution "Institute of Regional Studies named after M. I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine". (in Ukrainian)

References:

1. Burlan, S., Danilova, H. (2023). Financial investments: accounting aspect. *Economy and society*, 56. (in Ukrainian)
2. Kryvovyazyuk, I. V. (2018). Investment activity of an enterprise: essence, analysis methodology and ways to improve efficiency. *Economic Sciences Series*, 31, 89–99. (in Ukrainian)
3. Galko, L. (2021). Investment activity of the enterprise: management strategy and tactics. *Economy and society*, 31. (in Ukrainian)

Стаття надійшла: 10.11.2025
 Стаття прийнята: 02.12.2025
 Стаття опублікована: 26.12.2025